

Asia: VN/4070/2024

**Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi Suomen osallistumisesta Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön viraston (Eurojust) toimintaan annetun lain muuttamisesta**

Lausunnonantajan lausunto

**Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään**

Viite:

Oikeusministeriön lausuntopyyntö 20.2.2025, VN/4070/2024

Asia:

Luonnos hallituksen esitykseksi Suomen osallistumisesta Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön viraston (Eurojust) toimintaan annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esityksen tavoitteena on tehdä EU-säädösmuutosten edellyttämät täsmennykset Eurojust-lakiin. Esityksellä muutettaisiin lain 6 ja 8 §:iä. Eurojust-asetukseen tehtyjen muutosten edellyttämien lain muutosten lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Eurojust-lain 5 §:n sisältämiä säännöksiä Eurojustin kansallisen jäsenen avustajan toimikauden pituudesta.

Hallituksen esityksellä ehdotetut sääntelyn muutokset ovat melko suppeita ja johtuvat pääosin EU-oikeudellisen sääntelyn muutoksista. Kiinnitän tässä lausunnossa huomiota vain sääntelyn vaikutuksiin perustuslain 10 §:ssä suojattuun yksityisyyden ja henkilötietojen suojaan.

Oikeus yksityisyyteen ja henkilötietojen suoja

Hallituksen esityksellä ei perusteluiden mukaan juurikaan muutettaisi henkilötietojen suojaa koskevaa sääntelyä Eurojust-yhteyksissä. Tämä kannanotto jää kuitenkin perusteluissa jossain määrin epäselväksi.

Biometrinen tietojen käsittelyn osalta todetaan esimerkiksi kohdassa 2.2 Asetuksen pääasiallinen sisältö ja suhde Suomen lainsäädäntöön (s. 7) että ”Uuden 21 a artiklan 4 kohdan mukaan kansalliselle jäsenelle toimitettavien tietojen tulee sisältyä myös tiedot muun muassa operatiivisista henkilötiedoista, jotka ovat lueteltu asetukseen lisättävässä liitteessä III. Näitä tietoja olisivat muun ohella sormenjäljet ja valokuvat epäiltyjen luotettavan tunnistamisen varmistamiseksi. Näitä III liitteen d kohdan mukaisia henkilötietojen toimittamisen lisäedellytykseksi 4 kohdassa asetetaan, että toimivaltaisilla kansallisilla viranomaisilla on hallussaan näitä henkilötietoja tai ne voidaan kansallisen lainsäädännön nojalla toimittaa kansallisille viranomaisille ja että tietojen toimittaminen on tarpeen rekisteröidyn henkilön luotettavaksi tunnistamiseksi Eurojust-asetuksen 27 artiklan 5 kohdan mukaan. Näistä lisäedellytyksistä on ollut tarpeen säätää, jotta ko. biometrinen tietojen arkaluonteisuuden vuoksi toimivaltaiset viranomaiset ja Eurojust kussakin tapauksessa arvioivat tarpeellisuuden edellytyksiä harkiten. Biometrinen tietojen käsittely ei sinänsä ole kokonaan uutta Eurojust-asetuksen puitteissa, sillä jo aiemmin asetuksen 9 artiklan nojalla kansallisilla jäsenillä ollut pääsy muun muassa kansallisiin DNA-rekistereihin.” Hallituksen esityksessä tulisi tarkemmin selventää sekä nykykäytäntöä että siihen ehdotettavia muutoksia, sillä tämän kohdan mukaan on vaikeaa hahmottaa, mitä kaikkia biometrisiä tietoja luovutetaan Suomesta Eurojustin järjestelmiin nyt ja tulevaisuudessa.

Eurojust-asetuksen 21 a artikla viittaa liitteeseen III, joka jättänee kansallista liikkumavaraa sen suhteen, siirretäänkö biometrisiä tietoja Eurojustille. Hallituksen esitysluonnoksessa ei tarkastella tätä kansallista liikkumavaraa. Liikkumavaran osalta olisi hyvä selostaa myös sitä, olisiko Suomen mahdollista olla siirtämättä biometrisiä tietoja kolmansille maille ja kansainvälisille järjestöille, vaikka niitä siirrettäisiinkin Eurojustille.

Eduskunnan tiedonsaantioikeuden kannalta olisi myös suotavaa, että hallituksen esityksessä selitettäisiin se, mitkä kaikki viranomaiset luovuttaisivat henkilötietoja, mukaan lukien biometrisiä tietoja, Eurojustille sekä kolmansille maille ja kansainvälisille järjestöille.

Perustuslakivaliokunta on käytännössään pääsääntöisesti painottanut, että henkilötietojen luovutukset on sidottava välttämättömyyskriteeriin, jollei luovutettavia tietoja voida yksiselitteisesti luetella sääntelyssä. Nyt tarkasteltavan 1. lain 6 §:n 2 momentin mukaan vaikuttaa kuitenkin olevan niin, että tietojen luovuttaminen on sidottu tarpeeseen, ei välttämättömyyteen. Tältä osin sääntelyn yhdenmukaisuutta perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön kanssa on tarkasteltava hallituksen esityksessä tarkemmin.

Nyt tarkasteltavan hallituksen esitysluonnoksen kohdalla hämmennystä herättäneenä myös se, ettei hallituksen esityksestä käy ilmi, miten henkilötietojen suoja on tässä yhteydessä kokonaisuudessaan

säännelty. Mitkä kaikki EU- ja kotimaiset säännökset soveltuvat siihen toimintaan, jota säädellään? Aiemmassa hallituksen esityksessä Suomen osallistumisesta Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön viraston (Eurojust) toimintaan annetusta laista HE 45/2019 vp sivulla 24 todetaan, että Eurojustin käsittelemien operatiivisten ja hallinnollisten henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan Eurojust-asetuksen tietosuojasäännösten lisäksi toimielinten tietosuoja-asetusta ja että Eurojust-asetuksen sisältämä sääntely on monilta osin yhtenevää rikosasioiden tietosuojadirektiivin kanssa. Oletan että kansallisen yhteyshenkilön tekemään käsittelyyn sovelletaan rikosasioiden tietosuojadirektiiviä sekä sitä täydentävää kansallista lainsäädäntöä sekä joiltakin osin myös Eurojust-asetusta ja Eurojust-direktiiviä. Kun kansallinen yhteyshenkilö luovuttaa tietoja Eurojust-järjestelmään siirtyneen käsittely toimielinten tietosuoja-asetuksen sisältämien säännösten alaiseksi. Jos näin on, tulisi tämä tuoda selkeästi ilmi hallituksen esityksessä sekä perustella, mitä mahdollisia tulkintahankaluuksia tästä lukuisten säännösten kokonaisuudesta voi seurata. Epäselvyyttä lisää nähdäkseni se, että toimielinten tietosuoja-asetuksen ja rikosasioiden tietosuojadirektiivin lisäksi nyt tarkasteltavassa hallituksen esitysluonnoksessa mainitaan myös yleinen tietosuoja-asetus useaan kertaan, mutta ei selitetä, miltä osin ja mihin käsittelyyn se soveltuu.

Perustuslakivaliokunnan käytännön perusteella sääntelyn tulisi olla mahdollisimman selkeää. Valiokunta on varsin usein kiinnittänyt huomiota sääntelyn muodostumiseen sekavaksi ja vaikeasti hahmottuvaksi. Valiokunta on edellyttänyt, että sääntelyn kohderyhmän tulee kyetä ilman vaikeuksia soveltamaan säännöksiä (ks. esim. PeVL 53/2024 vp, kappale 11). Nähdäkseni vaikeaselkoisuus on tässäkin sääntely-yhteydessä käsillä mutta tällä kertaa erityisesti siksi, että hallituksen esityksen perustelut jättävät niin paljon yksityiskohtia auki.

Hallituksen esitysluonnokseen sisältyy tarkastelu henkilötietojen suojasta kohdassa 8 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys. Se on kuitenkin turhan ylimalkainen. Siinä mainitaan kyllä perustuslakivaliokunnan käytäntöä muun muassa biometristen tietojen käsittelystä mukaan lukien se, että käsittelyn salliminen koskee yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä (PeVL 37/2013 vp, s. 2/I). Lisäksi mainitaan, että biometrisiä tunnisteita sisältäviin laajoihin tietokantoihin saattaa liittyä tietoturvaan ja tietojen väärinkäyttöön liittyviä vakavia riskejä, jotka voivat viime kädessä muodostaa uhan henkilön identiteetille (PeVL 13/2016 vp, s. 4 ja PeVL 14/2009 vp, s. 3/I). Perustuslakivaliokunta on katsonut, että tällaisten rekisterien perustamista on arvioitava perusoikeuksien rajoitusedellytysten, erityisesti rajoitusten hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden kannalta (PeVL 21/2012 vp, PeVL 47/2010 vp ja PeVL 14/2009 vp). Hallituksen esitysluonnoksesta puuttuu kuitenkin perustelut sille, että nyt ehdotettu sääntely täyttäisi hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden vaatimukset.

Jotta eduskunnan tiedonsaantioikeus toteutuisi, on hallituksen esityksessä tarkasteltava myös sitä, miten henkilöiden suoja toteutuu käytännössä. Merkittävää on tässä yhteydessä selostaa myös sitä, mitä muuta sääntelyä on tällä hetkellä valmistelussa. Ainakin sisäministeriön valmisteleva ehdotus poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin tallennettuja biometrisiä tietoja koskevan sääntelyn muuttamiseksi (VN/27189/2023) on oleellinen. Onko niin, että jos biometristen tietojen käsittely kotimaisessa sääntelyssä muuttuu, tulevat esimerkiksi passirekisteriin sisältyvät biometriset tiedot sisällyttämään niihin, joita luovutetaan Eurojustille nyt tarkasteltavan hallituksen esityksen mukaisesti?

## Yhteenveto

Hallituksen esitystä on jatkovalmistelussa täydennettävä yksityisyyden ja henkilötietojen suojaa koskevan tarkastelun osalta.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Oikeuskansleri Tuomas Pöysti

Esittelijäneuvos Susanna Lindroos-Hovinheimo

Lindroos-Hovinheimo Susanna  
Oikeuskanslerinvirasto